

ДЗЕЯЧАС

літаратурны агляд № 4/2000 (4) Лявона Вашка

*Цвёрдыя сны камянёў тояць накрыё-
мую бездань сусветнае драмы. У халод-
ную глыбіню граніту ціха і накіравана
вядуць усіх нас пачуцці, якія раптам
ажыўляюць крамянкі сэнс быту і
ўвідавочваюць балючую сапраўднасць
тайнічага часавання. Тут, у чэраве
глыбаў, уся мёртвая ўкаменаванасць
дыхае бязмежжам і трагедыяй жыцця.
Тут, на ўскраі замішэлых валуноў, за-
чынаецца таемства дзеі.*

**Раптам падымаецца запавеса, і неўтаймаваныя
пачуцці адкрываюць чулівы
космас камянёў...**

*Ну што, Светаслаў, дап'еш каняк, і разайдзёмся, як у моры караблі?..
Гі што лі?..*

Актёрскі дуэт
Алены Рахмангулавай і Алеся Пашкевіча
ў часе спектаклю "Сёжэ па перанісены" выклікае гром смеху.
Але ў камедыі жарсці накрыёма спеліцца трагедыя шчырае душы...

КАМЕДЫЯ
ЖАРСЦІ І...

Музыка жывое філасофіі

нараджаецца на
сцэне МАДТ у
часе спектаклю
“Сэкс па
перапісцы”

Кітаса – адзінае, што трывала аб’ядноўвае гяроў
Алены Рахмангулавай і Алесь Пашкевіч. Калі талерка
пусце, гэтак робіцца канчаткова відавочным...

Дзяцінства – мінулае ці сучаснасць?.. Перажытае ці жывое?.. Забава
дарослых людзей ці прытулак адзіночкі душы?.. Вобразы сваёх гяроў Ірына
Камышавая і Алесь Пашкевіч напоўнілі чысцінёю, светлым наівам і шчырасцю.

У свой трэці таатральны сезон маладзённая пастаноўка
“Сэксу па перапісцы” уваходзіць па-ранейшаму як хіт. Спекта-
каль змушае глядачоў на шчырае хваляванне. Ён уражвае праўдасцю
пачуццяў і выклікае ў глядачоў глыбокае суперажыванне з гяроямі жы-
вое сцэны. Паглядзець “Сэкс па перапісцы” людзі прыходзяць у таатар
па некалькі разоў. Звычайны шэры побыт, які акаляе гяроў п’есы,
негадана ажывае, і пацешная гісторыя адзінокага няўдалцы-халасцяка
цягам сцэнадазёі трансфармуецца ў шчырую споведзь мудрае чалавечае
душы. Бліскуча згранае ролі актorkамі Ірынай Камышавай, Аміліяй
Ларыёнавай і Аленай Рахмангулавай ствараюць тую асноведзь, на якой
раскрываецца ўнутраны вобраз цэнтральнага персанажу – Святаслава
Мазаля.

Маладзёняцкі “Сэкс па перапісцы” – гэта глабальная трансфармацыя
жывых мастацкіх вобразаў; праз усеі спятакаль адбываецца імклівы
рух кампазіцыйных формаў, якія якасна пераўтвараюць пачатковую
знешнюю прадвызначанасць сюжэту: шэрая занудзёлая бытавуха
пераўсабляецца ва ўзнёслую ідэю кахання і любові, нехлямяжасць
галоўнага персанажу – у высокую чалавечую годнасць, а смех глядача
– у шчырую роспач; цягам усеахопнага вобразапераўвасаблення
адбываецца і жанравая трансфармацыя: з гратэскавае камедыі “Сэкс па
перапісцы” пераўтвараецца ў шчыmlіваю меладраму, а з яе – у класічную
трагедыю. Гэткая паўсюдная скразная дынаміка жывіць спятакаль і
нараджае ў маладзёняцкай зале хвалёўнае і невыказнае таемства душы
– музыку жывое філасофіі.

■ У п’есе “Сэкс па перапісцы” Лявон Вашко прыпытова паставіў задачы
псіхічна разнявольніць дэю. Псіхічная свабода ўласнае асобы – адзіны прыгон,
якому падпарадкаваны персанажы п’есы.

◆ Пачуццёвая самавоты персанажаў наспрыяла адмысловай кампазіцыйнай
творы: “Сэкс па перапісцы” толь у сабе непрадказальнае развіццё сюжэту, і
гэтак абумоўлівае нечаканую перамену псіхічных рафлексіяў глядача ў фінале
п’есы.

■ Наўмысны псіхічны ўплыў на суперажывальніка п’есападзёі дазваляе
маніпуляваць пачуццямі і праз несудержаны смех абуджаць бязмежную роспач.

“...цікава дасягнуць у гэтай п’есе, у канцоўцы
найбольшага змяшэння душэўных настройаў
суперажывальніка, “згатаваць” п’эсу “кактыль”
пачуццяў, “смяхалач-плачасмех”, дасягнуць таго, каб
псіхічная прырода саўдзельніка п’есападзёі цалкам,
выяўна, супрацьрозумна заўладарыла над свядомасцю,
каб ён смяяўся і плакаў адначасова...”

ТРАГЕДЫЯ СМЕХУ

Ідэя паставіць “Сэкс па перапісцы” на маладзёняцкай сцэне захапіла
мастацкага кіраўніка таатру, заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі
Беларусь Мікалая Мацкевіча адразу ж пасля першага знаёмства з тэкстам.
У ражасуры Мікалаю Мацкевічу ўдалося здзейсніць галоўную задуму
драматурга: разнявольніць душу глядача, абудзіць у ім неўтаймоўны псіхізм,
прымусіць перажываць бязрозумна, насуперак свядомасным памкненням.
Гэткая задумка вымагала аксперыменту: трэба было наўмысна парушыць
межы асобнага жанру і паяднаць у адным розныя сутнаснапрошлелыя
жанравыя асновы. Камедыя, такім чынам, зрабілася псіхічнай умоваю
трагедыі: моцны смех у часе першае дзеі пры канцы спектаклю паўстаў як
падстава адваротнага – скрухі. У пастаноўцы дзейнічае прынцып ківача,
калі той, гайдануўшыся, мусіць паўтарыць амплітуду ў процілеглым
накірунку, спрацоўвае п’эуная псіхалагічная “пастка”, якая з кожным выбу-
хам смеху набліжае суперажывальніка да немінучага глыбокага вычужвання
роспачы, і – урэшце тое, што яшчэ хвіліну таму назад было смешным,
уражвае сваімі жалёбою і безвыходнасцю. Раптоўнае адчуванне двух
процілеглых псіхічных акраёў душы, спасабляе глядачоў на ўведанне свае
собскае душэўнае глыбіні, на раскрыццё пакрытых абсягаў, якія схаваныя
па-за абыкклімі на першы погляд прадметамі і з’явамі.

ЧУЛЛІВЫЯ АПРАТКІ

Касцёмы, зробленыя мастацкаю Таццянай Дзямідавай знарок для
спектаклю “Сэкс па перапісцы”, – жывыя вобразы, якія разам з іншымі
выяўленчымі сродкамі ствараюць пачуццёвую асноведзь спектаклю: рысы
характараў і чалавечыя лёсы, зямное і ўзвышанае, камічнае і трагічнае чулі-
ва зніталіся ў строях персанажаў.

ВЫМОЎНЫЯ РУХІ

Жорсткае танго, цнатлівы дзявочы канкан, імклівы кардыбалет староў
бабулькі, разыюшаны мужчынскі гапак і проста звычайныя казільныя скокі –
жывамоўная харыяграфія “Сэксу па перапісцы”. Там, дзе сканчаюцца
замаўкаюць галасы гяроў, жывая мова працягвае гучаць праз усхвалява-
ныя рухі нямоўных у свае немаце постацяў, – праца балетмайстра Анатоля
Кудраўцава адкрывае хвалёўную філасофію шчырага чалавечага пачуцця.

ГАЛОЎНУЮ РОЛЮ Ў СПЯКТАКЛІ ВЫКАНАЎ АЛЕСЬ ПАШКЕВІЧ

Алесь Пашкевіч стварыў на сцэне яскравы і ўражлівы вобраз,
напоўнены ўнутранай, душэўнай дынамікаю. Ягоная бліскучая
гульня – то наўмыснае абвяржэнне першапачатковага старыятапу; у
першай дзеі “Сэксу па перапісцы” гяроў Алесь Пашкевіч паўстае
цалкам як нехлямяжы, камічны персанаж, аднак гэты тыпаж далей мэ-
накіравана бурыцца, і па-за маскаю

няздары і недарэкі нараджаецца
драматычны вобраз адухоўленага,
чулага чалавека. Праз беспадобныя
тыпалагічныя пераўтварэнні гульні
Алесь Пашкевіч выяўляе таемную
псіхафіласофію: кожны, пасееўшы
несудержную веселасць у зале,
раптам аталее маску смеху і
раскрывае перад глядачом жудаснае,
пачварнае дно камедыі.

Увадначасці смяхам ды скру-
хаю прасякнутыя і задумленныя
галоўнага гяроў з нагоды зна-
емства праз газетную аб’яву і
ягоны гарачысты халасцяцкі
танец.

ДРАМА ПАЧУЦЦЯ

ПРЫСТУПКИ Ў ЖЫВУЮ КАЗКУ КОСМАСУ

Класічная для мыльных вопераў лесвіца нечакана набыла глыбокі змест у спектаклі "Сэкс па перапісцы". Статычным прыступкам-дакарацыі, на якіх раз-пораз зьяўляюцца персанажы, нададзены ажыўчы сэнс. Цягам спектаклю адбываецца трансфармацыя сцэнаграфічнага вобразу: з побытава-заземленых сімвалаў – прывалак у краме, пакой у інтарнаце з акцантаваным акном, вакол якога праходзіць значная частка дзеі і ў якое неўзабаве пакутна выпадае галоўны герой – прыступкі пераўтвараюцца ў лірычна-ўзвышаную сімволіку – менская плошча Якуба Коласа – і ў фінале спектаклю паўстаюць як уражальны апакаліпсіс Космасу. Дынаміка сцэнаграфічнага вобразу, створанага Яўгенам Волкавым, з незвычайных абдызённых атаесамленняў прыводзіць глядача да немінучага шчырага перажывання свае душэўнае бездані.

НЯЎЛОЎНАЯ МУЗЫКА ДУШЫ

Кампазітар Алег Залётнеў праз музыку, напісаную знарок для "Сэксу па перапісцы", перадаў туго мудрую несказанасць, якая жывахваляеца па-за словамі і падзеямі сцэны. Шчымыя пачуцці меладычных гукаў апаноўваюць глядача ад першых хвілін спектаклю і пакідаюць па сабе глыбокае ўражанне. Музыкальны акцэнт падсвядома напэўняе прадчуваннем трагедыі самых вясялых падзей і самую камічную мялодыю, а раманс на верш Ірыны Хадарэнкі, які гучыць у фінале спектаклю, без мяжы выяўляе пачуццёвую філасофію. Невытлумная і магутная магія музыкі, якая гучыць у спектаклі, выслабляе душу суперажывальніка з цяжэтай свядомасных умоўнасцяў; то музыка, няўлоўная мялодыя якой заварожвае і вечніць душу жывымі адгуччамі.

жэлоба

ПАМЁРЛА НІНА ЧАРНЕЙКА

Ніна Чарнейка была чароўным чалавекам. Яна чаравала навакольнай спакойнай музыкаю расхвляванага беларускага сэрца і сваім загадкавым характаром. Яна пісала цудоўныя вершы, напоўненыя жыццём і мудрасцю, і самотнай вераю ў шчаслівы лёс. Яна дарыла людзям дабрыню і спагаду, хоць самая больш як хто мела патрэбу ў дабрыні і спагадзе, бо хварэла на жудасную, невылечную хворобу. Ніна памёрла ў трыццацітрохгадовым веку, пакінуўшы па сабе зборнік шчыраўсхваляванае паэзіі "Грамнічная свечка", паэтычныя рукапісы і светлую памяць. Ейная заўчасная смерць – несущы боль для сваякоў і сяброў. Пахавалі Ніну 28 ліпеня 2000 году ў Жодзіне. Правесці пахавальныя ў апошні шлях прыехалі Алесь Масарэнка і Лявон Вашко. У часе грамадзянскае паніхіды Алесь Масарэнка выступіў з развітальным словам. У наступным выпуску "Дзеячасу" будзе друкавацца матарыял пра лёс Ніны Чарнейкі.

Налучыць літаратуру
Лявона Вашка
можна на галоўнай
сядзібе БНФ
у Менску.

ДУХАХРАМ

Diary 'The Temple of Spirit'

ПАБЫЎ СВЕТА ПЕРШЫ ВЫПУСК
АЛІКТРОННАЕ ВЕДАМКА ЛЯВОНА ВАШКА.

Аліктронная ведамка Лявона Вашка "Духахрам" разыходзіцца па адрасох e-mail. Падпіска бясплатная. Каб атрымаваць "Духахрам", варта адно даслаць на адрас пісьменніка свой e-mail. Таксама прагледзець "Духахрам" можна ў Інтэрнаце:

<http://liavon.virtualave.net>

НАСТУПНЫ ВЫПУСК "Дзеячасу"
БУДЗЕ ПРЫСВЯЧЭНЫ НОВАМУ АЛІКТРОННАМУ
ВЫДАННЮ.

чарговая кніжка

Друкуецца і неўзабаве выйдзе ў свет "Маленькі сшытак Лявона Вашка"
(Другі выпуск: Проза. Драматургія. Крытыка.)

ЗМЕСТ:

апавяданне "7-45", п'есы "Сэкс па перапісцы", "Эпас, лірыка і драма як жыццё цёплага чалавека", "Ампутацыя міндалінаў", літаратурыя-крытычныя артыкулы "Мітарамантызм і гістарычная рэчаіснасць", "Нацыяналізацыя" рэчаіснасці, "Фяномен мастацкага ўзвышэння", "Сон" і "абуджэнне" ў творчасці Янкі Купалы, рацённы кіжжы Валыніцы Асак, Юліі Алеснінай, Алеся Аркуша, Уладзіміра Арлова, Гінадзі Сагановіча, Сяргея Астраўца, Рыгора Барадулліна, Янкі Брыля, Юркі Віцьбіча, Леаніда Галубовіча, Ларысы Геніюш, Юрыя Гумеюка, Алеся Камоцкага, Яўхіма Кіпеля, Радзіслава Лапшына, Януса Мальца, Алеся Масарэнка, Вінцэся Мудрова, Міколы Панькі, Міхася Скоблы, Васіля Супруна, Алеся Сурава, Іланы Сяпко, Ніны Чарнейкі, Фрыдрых Шылера, Лявона Юрвіча, музычнаальбому Рыгора Барадулліна і Алеся Камоцкага, пюстага і сёмага нумароў часопіса "Калосёс", апатацыі кніжкаў Ганны Брэскай, Міхася Ірыбана, Шыгона Крэна, Ігара Сідарука, Алеся Туровіча, біятэжыя "Каптакты і дыялогі", "Пост № 1", прамова "Зайграўка да беларускае духахрамнасці", апасмертка "Палеская чараўніца" на сыход Ніны Чарнейкі, а таксама навіны з творчага жыцця пісьменніка.

У выпуску выкарыстаныя здымкі, якія зрабіў нябожчык Уладзімір Мязэвіч аб часе малодзінняе прам'еры "Сэксу па перапісцы".

Савецкая, 138 Масто Беларусь 231600 ☎ (8-01515) 2-23-75
e-mail: liavon@yahoo.com <http://liavon.virtualave.net>

Літаратурны агляд "Дзеячасу" выдадзены ў Масто. Дабрачынна надрукаваны ў Гародні на абсталяванні грамадскага аб'яднання "Ратуша" пры падтрымцы Фонду "Альянс Каўнтарпарт", Камісіі па Дамакратыі Амбасады ЗША на Беларусі і нацыянальнага Фонду на карысць дамакратыі (ЗША). Друкар Ігар Лысееў. Збор 299 асобнікаў Самавыдавецтва. Распаўсюджваецца бясплатна.